

Georges RODENBACH: Idő

- Barbe, mennyi az idő?

- Háromnegyed öt – válaszolta egy pillanattal később az idős szolgáló, miután a kandallóhoz lépett, amelyen két ódivatú váza között állt négy fehér márványoszlopkán egy kis empire óra, amelynek apró, aranyozott bronzsal bevont oromdíszét ívelt hattyúnyakak ékesítették.

- De úgy hiszem, hogy az óránk késik – tette hozzá.

És lassan az ablakhoz ment, a folyton ráérő, nyugodt, vidéki emberek lépteivel, elhúzta a muszlinfüggönyt és a közeli toronyra nézett, a bruggei vásárcsarnok sötét tornyára koronaként felakasztott hatalmas óralapra, amelyről az idő szüntelenül hullatta leveleit a kihalt utcákra.

- Ó, igen – válaszolta – tényleg késik: mindjárt öt óra lesz. A mutatók már ott járnak.

Egy perccel később valóban harangozni kezdtek, a levegő megtelt szomorú, feldúlt fészket sirató madarak hangjával. Inkább volt panasz, mint ének, inkább volt vasból és hamuból álló eső, mint elfújttollak havazása... Végül a nagyharang ötöt kondult kimért, lassú és súlyos csapásokkal, amelyek minden ütéssel úgy tágitották a búskomorság gyűrűit a csendben, ahogyan egy kavics esik a csatorna vizébe, köröket és hullámokat vetve a partokig.

- Milyen hosszú! – mondta Van Hulst, ahogy hátradőlt a párnák közé, mivel már ebbe a pár felülve töltött pillanatba is belefáradt, hiszen betegsége miatt hetek óta feküdt az ágyában mozdulatlanul.

Mostanában kezdett lábadozni heves hastífusza után, amely teljesen kiforgatta magából. Az időérzékétől legalábbis teljesen megfosztották a betegség nagy rohamai. Ezen az önkívületi állapotok csak rontottak, mert képzelgéseket és rémálmokat okoztak, amelyeknek tovatűnő képei kimerítették Van Hulstot. Csak most, a betegség csillapodása óta tűntek hosszúnak a nappalok. Olyanok voltak, mintha annyi percre lennének

felosztva, ahányat egyenként meg kellene élnie, úgyszólván egymás után elmorzsolnia.

És semmi mozgás, semmilyen elfoglaltság és semmilyen társaság nem volt ebben az üres hajlékban, ebben a magányos aggregényéletben, amelyet egyedül az odaadó, öreg szolgáló csendes lépteit töltöttek be. Barbe-é, aki felnevelte őt, aki most is ápolta és virrasztott mellette, aki újraélesztette őt már-már anyai gondoskodásával.

De Barbe már azzal sem tudta egy kicsit sem lefoglalni, ha beszélgetett vele, vagy olvasni próbált neki. Van Hulst egyedül érezte magát, az idő lassúságának és szomorúságának áldozataként. Leginkább a komor északi alkonyatkor, a bruggei rakpartokon – mivel a Rosaire rakparton lakott –, ősz végén, amikor a ragályos búskomorság az ablakokon át szökött be, fakó teherként rakódott rá a bútorokra, és törölte le a csillogást a tükrökről is.

És mindig ott volt az a részvétlen óra, amely a percek rózsafüzérét morzsolta a szobában! A beteg szokásává vált, hogy tétlenségében, létezésének és gondolatának űrjében az idővel foglalkozzon. Úgy aggódott az óráért, mint egy valódi társért. Barátként tekintett rá. Az óra intette türelemre. Szórakoztatta a mutatók játéka és a fogaskerekek kattogása. Az óra figyelmeztette a kellemesebb pillanatok jöttére: a könnyed étkezésekre tejjel vagy levestel, és főként az éjszakára, amely minden alkalommal elhozza a jótékony feledést és megrövidíti az idő szakaszait.

Az a gyötrő számlap! Más betegek gépiesen a szemükkel számolják a tapétán a virágcsokrokat vagy a kretonfüggönyök virágdíszzeit. Ő az órán végezte számításait. Ott kereste gyógyulása napját, amely már valahol ott volt homályosan, annyi minden más között... Megnézte, ellenőrizte az időt, mert gyakran, mint ma, eltérés volt az órája és az ódon toronyóra között. Amikor harangoztak, egymáshoz igazította a két órát. Az volt az ő csekély kikapcsolódást nyújtó elfoglaltsága, hogy - ahogy hasonló vonásokat keresünk két arcon - ugyanazt az időt kereste a két számlapon.

*

Amikor Van Hulst meggyógyult, megőrizte betegségéből a *pontos idő* iránti kitüntetett figyelmét. Egy olyan nyugodt és körülhatárolt városban, mint a kihalt Brugge, a vásárcsarnok tornya látható vagy legalábbis hallható mindenhol, még a külvárosban is. Tehát a toronyóra teremti az igazi időt, amelyet hívhatunk akár hivatalos időnek is. Máshol az idő hozzávetőleges, mindenkinek megvan a sajátja, és ahhoz igazodik. Van Hulst a toronyórához igazította karóráját, amelyet a betegsége alatt már nem húzott fel. Mostanában, akárhányszor elment otthonról, megvizsgálta, hogy jól jár-e a karóra, és szinte bosszús lett, amikor az enyhén sietett vagy egy kicsit késett. Étkezései, lefekvése és ébredése mindig meghatározott időben történtek, fegyelmezett, pontos élete rendjét ez adta meg.

- Hát ilyet, öt percet késik! – mondta néha csalódottan.

Gondoskodott arról, hogy karórája, valamint házának összes órája egyszerre járjon, nemcsak az apró, hatyúnyakas empire óra, hanem a piros, tulipános számlapú falióra is a konyhában, amelyet Barbe arra használt, hogy a házimunkát be tudja osztani.

Lassú, felépülés utáni sétái egyikén, egy pénteki vásárnapon Van Hulst véletlenül észrevett egy kissé furcsa flamand állóórát, amely akkor vont a magára a figyelmét, amikor elidőzött a Főtér bódéi között. Ott hevert az utat elborító régiségek között, majdhogynem eltemetve. Mindent árultak ezen a vásáron: vásznat, gyapjúárut, vastárgyakat, kerti szerszámokat, csecsebecséket és mindenféle régiséget. Sokszínű összevisszaság volt, mintha az eltelt évszázadok hirtelen, egyidejűleg visszafoglalták volna a Főteret. És nemcsak a bódék voltak ott, ahol az árusok igényes standot rendeztek be az apácák fityulájára emlékeztető kifeszített, világos vásznak alatt: a lomokat gyakran csak felhalmozták vagy a földre szórták rendetlenül, a szürke por még teljesen befedte őket, mintha egy raktárból

vagy egy messzire költözött ember hajlékának árveréséből kerültek volna oda. Minden öreg, poros, rozsdás, lehangoló és csúnya lenne, ha nem sütné rá időről időre az északi napfény, és nem ragyogtatná fel hirtelen az ódon fémtárgyak szürkészöldjét és Rembrandt vörösbe játszó arany színeit. Itt, ezek között a lomok között – ahol néha megbújik egy-egy meglepetés, legyen az öreg bútor, öreg ékszer vagy leheletfinoman kimunkált, öreg csipke – fedezte fel Van Hulst a flamand állóórát, és azonnal szemet vetett rá. Egy hosszú tölgyfaszekrényből állt, amelynek faragott tábláit lazúrral és tükröződésekkel kente le szívélyesen az idő, különlegessé azonban a számlapja tette, amely ónból és rézből készült, ügyesen és finoman munkálták meg, és egy furcsa égboltot ábrázolt, ahol nevet a nap, a hold vékony karéjjá vékonyodik, a csillagok apró bárányok és az órák számjegyei felé közelednek, mintha le akarnák őket is legelni, mint a virágokat a fű közül.

Van Hulst lelkesedett ezért az antik óráért, amely olyan dicsőségesen viselte születési dátumát, az eredeti fémlapba írt 1700-at. De vajon a fogaskerekei kibírták az azóta eltelt rengeteg év számlálását? Van Hulstot ez nyugtalanította leginkább, hiszen az órára nem mint művészi különlegességre vetett szemet, egyszerűen egy újabb órát akart, amely még öregségében is képes együtt járni háza fiatalabb óráival. Az árus biztosította arról, hogy az állóóra tökéletesen működik, sőt a hangja is hiba nélkül szól, egyetlen alkalommal sem zavarodott bele a múltó idő számlálásába, bár már nagyon régóta, megállás nélkül ezt teszi.

Valóban, milyen erősen üt! Az állóóra erős torokkal hirdette az időt Van Hulstnál, miután hozzá került. És az empire órának, illetve a piros, tulipános faliórának a hangja mennyire elhaló és elenyésző volt hozzá képest! Mint a gyerekek hangja a felnőttekéhez képest: mintha azok az órák még nem nőttek volna fel. Ennek ellenére a többi óra és az ösük, a furcsa, flamand állóóra, jól megértették egymást. Az idő ugyan mindegyiknél eltért egy kicsit, de különös módon mindig az öreg óra

ütötte el elsőként, a többit megelőzve az egész órákat. Mintha ő vonná maga után a többieket. Lehetséges, hogy a nagymama erőteljesebb és fáradhatatlanabb, mint a gyerekek?

Van Hulst felvidult és mosolygott, ha erre az óracsaládra nézett, amely megtöltötte élettél a házát. Mindazonáltal egy kicsit zavarta, hogy nem egyszerre járnak. Hiszen ha együtt élünk, nem jobb, ha mind ugyanarra gondolunk?

A *pontos idő* iránti kitüntetett figyelme, betegségének folyamánya, még tovább erősödött a flamand állóóra megvásárlásával. Az egyik óra sietett, a másik pedig késett... de vajon melyikük járt pontosan? Mindegyiket összevetette a toronyórán látható idővel, amely jól látszódtott az ablakából. Főként akkor tette ezt, amikor elütötték az egészet. Nem tetszett neki, ha az egyik túlságosan sokáig szólt azután, hogy a másik már abbahagyta. Olyanok voltak, mintha egymás után futnának, mintha egymást hívnák, mintha együtt tévednének el, és mintha egymást keresnék a folyton változó idő kereszteszódéseiben.

*

Van Hulst lassan rákapott az órákra. Beszerzett még néhány különböző stílusút a pénteki vásáron, a kiárusításokon, az ötvösöktől. Anélkül, hogy szándékában állt volna, gyűjtögetésbe kezdett, és ahogy az órák sokasodtak, egyre jobban foglalkoztatták. Nincs is boldogabb ember, mint a rögeszmés. Mániája kitölti a perceit, betölti a hiányzó gondolatok helyét, váratlan eseményekkel szövi át unalmát, kimozdítja dologtalanságából, újra és újra felkavarja a létezés nyugodt állóvizét. Van Hulst így lelt rá a kifinomult boldogságra és a folytonos meglepetésekre. Innen eredeztethető rögeszméje. A mogorva Brugge-hoz és az eseménytelen agglégénysorshoz képest, ahol az összes nap ugyanolyan szürke, mint a város ege, micsoda változás ez az új élet, ahol mindig

éberem lehet várni valamilyen újdonságot! És a gyűjtőknek milyen nagy szerencsájuk van! Minden nap újabb esély arra, hogy gyűjteményük tovább bővüljön! Van Hulstnak már jó szeme volt hozzá. Tájékozódott, kutatott, összehasonlítgatott. Első pillantásra meg tudta ítélni egy óra keletkezésének idejét. Megállapította a korukat, az eredeti órák közül kiemelte a hamisítványt, értékelte a különböző stílusok szépségét, ismert olyan szignókat, amelyek csak mesterműnek számító órákat kísérték. Már egy sor különböző órát birtokolt, amelyek alig észrevehetően gyűltek össze. A bruggei antikváriusok boltjait járta. Még a szomszédos városokba is elutazott, hogy beszerezzen néhány újabbat. Követte az ingatlan- és hagyatéki árveréseket, ahol olyan ritka órákra lehetett bukkanni, amelyek emberemlékezet óta voltak ősi családok birtokában. A gyűjteménye igencsak nagy lett. Minden fajta órából volt neki: empire óra márványból, bronzból vagy aranyozott bronzból; XV. és XVI. Lajos korabeli órák, amelyeknek mesterkéltséget, legyezőszerű faburkolatait ívelt rózsafapanelek, berakások, famozaikok és kedves kis jelenetek díszítették. Órák idillikus, mitológiai vagy háborús jelenetekkel; drága sèvres-i és meisseneni porcelánból készült órák, amelyeken az idő virágok közül nevetett rá; mór, normann és flamand állóórák, mahagóni vagy tölgyfa szekrényvel, feketerigóként füttyülő vagy kútláncként nyikorgó dallammal. És a ritkaságok: a tengerészetben használatos vízórák, ahol a vízcseppek jelzik a másodperceket. Végül a bazárokból fellelhető összes asztali óra, valamint a díszes karórák, amelyek olyan finomak és aprólékosan megmunkáltak, mint az ékszerek.

Van Hulst azonban nem gondolta azt, hogy elég órája lenne. Nem ez a gyűjtögetés lényege és kifinomult gyönyöre, hogy vágyaikat mindig tovább és tovább terjeszthetik a műgyűjtők? Vágyuk szinte a végtelenig terjed, és mivel nincsen semmilyen határa, nem ismerik a teljes birtoklást sem, amely – éppen azért, mert teljes – mindig csalódást jelent. És persze nem is tudják mindig megszerezni áhítatuk tárgyát. Így volt ez azzal a

nagyon régi órával is, amelyet Van Hulst Walburge-nél látott meg, az idős bruggei antikváriusnál, akinek Âne-aveugle utcai házát jól ismerték a műgyűjtők és az útikönyvekből tájékozódó idegenek. De ez az öreg antikvárius művészi fokra emelte a kereskedés mesterségét. Rendelkezett ugyanis néhány ritkasággal, és kitartott addig, amíg jó árat nem kapott érte. Márpedig a régi óra, amelyet Van Hulst mustrált, egyedi darab volt: gyönyörűen formált, misekönyvek miniatúráit idéző vallási jeleneteket festett rá egy olyan művész, a szignójával együtt, aki ismert volt a műértők körében. Walburge igen nagy árat kért. Van Hulst alkudozott, elment, visszajött. Nagy kiadás lett volna. Töprengett. A kereskedő kitartott. Gyakorlott szemmel vizslatta vevője makacs vágját, aki minden alkalommal újrakezdte a becses óra vizsgálatát. Megérintette, megfogta, megtapintotta a kívánt tárgyat, izgatottan, az idegességtől és a kéjtől remegő kézzel, ahogy *a tapogatók* szokták. Már is olyan volt, mintha félig az övé lett volna. Nem teljesen érezhette a magáénak, még nem birtokolhatta: még csak simogatta és szorongatta, mint azt, akiről vagy amiről szerelmesen ábrándozik az ember, és kizárólag magának akarja.

Van Hulst fontolgatta a dolgot. Tényleg lehetetlen volt megvenni. Sose tudna egy ilyen nagy összeget kigazdálkodni a bevételéből, amely alig haladta meg a kiadásait. Már így is felhasználta rendelkezésre álló örökségét a korábbi vásárlásaira. És fegyelmezett életének megszokásai nem engedték meg neki, hogy hozzányúljon a tőkéjéhez, akármilyen gyötrő is volt a vágy. Nem volt más megoldás: meg kellett nyernie magának az antikváriust.

Ám Walburge nem az a fajta, aki enged, keményfejű flamand ő is, megmakacsolja magát ok, visszakozás és egyezkedés nélkül. Van Hulst azonban addig járt vissza az antikvárius üzletébe, addig beszélt az óra megszerzésének lehetetlensége miatt érzett csalódottságáról és szomorúságáról, amíg szánalmat nem keltett az öreg Walburge lányában, Godeliève-ben, aki egy kései házasságból született, és úgy díszítette ezt

az özvegyi hajlékot, mint egy talán kicsit túl törékeny és sápadt, nagy, szűzies lilium.

Van Hulst hamarosan bevonta Godeliève-et a játékába. Először beszélgetett vele, majd a lány finom csipkái iránt érdeklődött, amelyeket a nagy csipketábláján készített: úgy tudta rajta futtatni az ujjait, mintha zongorázna. Hamarosan kimondatlan, baráti szövetség fűzte össze őket az öreg Walburge ellen, aki nem tudott nemet mondani imádott lányának. Kettejük akarata egyesült.

Így egy napon a kereskedő beleegyezett abba az árba, amelyet Van Hulst ismételten megajánlott. A gyűjtő hatalmas örömet érzett, főként akkor, amikor odaadták neki a drága órát, amelyet végre megkaphatott. Öröme még akkor is kitartott, amikor elhelyezte egy öreg tölgyfaasztalon, és az órára fény esett az ablakon át a hatalmas, első emeleti helyiségben, amely a különös óragyűjteménynek adott otthont. Az új jövevény fém-méhhez hasonlatos zümmögése beleolvadt a többi óra zajába ebben a titokzatos szobában, amely olyan volt, mint az Idő Kaptára.

De Van Hulstot nemcsak az foglalkoztatta, hogy szép faliórái és ritka állóórái legyenek. Nem úgy szerette őket, mintha csendéletek volnának. Természetesen fontos volt a külsejük, a felépítésük, a működésük és a művészi értékük. De nem ezek miatt gyűjtött össze belőlük ennyit, hanem azért, hogy a pontos idővel kapcsolatos rögeszméjét kielégíthesse. Nem volt neki annyi elég, hogy az órái szépek legyenek. Azt szerette volna, hogy egy ütemre járjanak, azaz egy dologra gondoljanak mind, úgy gondolkodjanak, mint ő, egyszerre jelezzék az időt, anélkül, hogy tévednének. Egy csakis általa kijelölt, egyöntetű időt szeretett volna. De ez az összhang egészen eddig olyan csodának tűnt, amelyet lehetetlen megvalósítani. Olyan volt, mintha azt akarná, hogy a látóhatár ellentétes végeiből összehordott kavicsok a sok ár és apály ellenére mind egyformák legyenek. Mégis megpróbálta. Egy órás megismertette Van Hulst-tal a mestersége alapjait: immáron ő is ismerte a kerekeket, a

rugókat, a fogazatokat, a szegecseket, a kifinomult fogaskerekeket, a láncokat és a csöveket; az összes idegét, izmát, teljes anatómiáját ezeknek a acélból és aranyból készült állatoknak, amelyek egyenletes szívverése adja a világegyetem ritmusát. Megvett minden szükséges szerszámot, nagyítóüveget, ráspolyt, vékony fűrész, apró eszközt, hogy szétszedje, polírozza, kiigazítsa, javítsa, meggyógyítsa a kifinomult és alakítható szerkezeteket. Ha türelemmel, aprólékossággal és gyengédséggel figyeli az órákat, visszaállítva az egyiket, előre állítva a másikat, egy nap talán rögeszméje, fixa ideája és gyötrő álma valósággá válhat. Az órái egyszerre járnak majd, és talán csak egyetlenegyszer, de együtt ütik el az egésztestet a toronyórával, és így beteljesül a vágya, sikerül egységesítenie az időt.

*

Van Hulst rögeszméje kitartott, nem tántorította el semmi. Hosszú délutánokat töltött a gyűjteményével: azzal foglalatzkodott, hogy az összes számlap ugyanazt az időt mutassa. Mielőtt elment volna otthonról, mindig hosszasan magyarázta öreg szolgálójának, hogy semmilyen ürüggyel se lépjen be a lezárt szobába, ahol elkeverheti a súlyokat, letekerheti a láncokat, összekusználhatja az apró darabokat, és ezzel hátráltathatja őt, hogy elérhesse, hogy egy nap az összes órája egyszerre járjon. Utasításokat és magyarázatokat ismételt Barbe-nak, mielőtt elindult. Márpedig mostanában egyre többször volt úgy, hogy elhagyta otthonát. Folytatta a kutatást, és felfedezőutakra indult. Gyakran ment el az Âne-aveugle utcába is, az öreg Walburge-höz, hogy érdeklődjön, nem kapott-e néhány új órát. Legtöbbször a kedves Godeliève fogadta. Mindig az ablak mellett ült, mézszínű haja a függönyön átszűrődő, tompa fényben sötétebbnek látszott... Olyan volt, mint egy memlingi szűz, tükörszerű szemekkel, amelyekből az ég kéksége nézett vissza rá. Szünet

nélkül csipkét vert, az orsók szelíden játszottak az ujjaival, lefoglalták őket, szinte ajánlkoztak erre a szerepre, megadták magukat nekik.

Amikor az öreg Walburge vásárolni ment, Van Hulst hosszan, kedvesen és nyugodtan társalgott Godeliève-vel. Gyakran járt vissza, mint kitartó műgyűjtő, azonban egyre inkább ráébredt, hogy nem csak a neki oly kedves gyűjteménye érdekében jár a kereskedőhöz, hanem egy kicsit a fiatal lány miatt is, aki szintén kedves lett neki. És aggódott azért is, mert ismét gyengélkedett. Nagyon sápadt volt, tovább fogyott, már olyan karcsú és szinte testetlen volt, mint Szent Orsolya a kórház ereklyetartóján. Van Hulstra nagy hatással volt Godeliève törekenysége. Mi lehet a baja? Lappangó betegség? Nehéz neki az élet, sóvárog a halál után?

Egy idő után komolyan nyugtalankodni kezdett. Talán elgyengült valamilyen fájdalomtól, valamilyen titoktól, amely elviselhetetlen ennek az ártatlan léleknek. Titokzatosság és valami belülről fakadó, földöntúli dolog lengte körül. Van Hulst pedig beleszeretett abba, hogy mélabúsnak látja. Be kellett vallania saját magának is. Miatta volt, miatta járt olyan gyakran mostanában az antikváriushoz: azért, hogy lássa Godeliève-et, hogy hallja szelíd hangját, amely olyan nyugodt és megnyugtató, mintha a bruggei csatornák hídjai alatti, tükörsima víz. Az órák már csak ürügyként szolgáltak. Csak Godeliève foglalkoztatta, az órákra alig gondolt. A szerelem is egy rögeszme, amely szertefoszlatja a többit, és boldoggá teszi az embert? Vajon az, aki szeret, érzelmes gyűjteményt készít az ezernyi, számára csodálatos apróságból? Tekintetek, oldallpillantások, kézszorítások, szavak, vallomások, levelek, eskük, csókok, amelyeket mind leltárba veszünk és osztályozunk, mint a kincseket. És az első szerelemből egész múzeumot lehet berendezni!

A már öszülő Van Hulst még sosem élte át ezt a komoly szenvedélyt. Mintha szíve aludt volna, ahogy az egész, kihalt város is: a rakpartok üresek, a víz cél nélkül folyik és csend honol, a titokzatos Brugge csak felfelé, az égre figyel.

Van Hulst a gyengédségnek a szikráját sem ismerte eddig. De az agglegény, aki teljesen megrögzült szokásaiban, akit rögeszméi teljesen behálóztak a különleges órák iránt tanúsított áhítatával együtt, most megtagadta szokásait és lobogva, gyengédséggel és szerelemmel telve ébredt.

Ez alkalommal azonban, bármily heves volt ez az érzés, nem volt könnyű dolga. Gyűjtögető szenvedélye csak komolytalan játék volt, könnyen kielégíthető vágy. De hogyan szerezheti meg a kedves és törékeny Godeliève-et? Oly törékeny! Újra és újra lebetegedett, hetekig nem láthatta. Mégis elment az antikváriushoz és felőle érdeklődött. Róla beszélgettek az apjával, aki aggódott a titokzatos betegség miatt, amelyet egy orvos sem tudott megmagyarázni. Van Hulst nem mert minden nap elmenni az Âne-aveugle utcába. De amikor otthon maradt, csakis Godeliève-re gondolt, aggódva az ártatlan fiatal lányért, akit egyszer szeretne magáénak tudni. Félt. Talán belehalhat ebbe a megfejthetetlen betegségbe, amely emészti. Megőrijtette a gondolat, hogy elmenekülhet előle. Gyűjtögető szenvedélye visszatért, mert komoly akadályokat kellett leküzdenie; annál hevesebben sóvárgott, minél inkább nőtt annak az esélye, hogy amire vágyik, nem lehet az övé. Godeliève olyan lett, mint a csodálatos óra, amelyet annyira kívánt. A szíve ketyegését szerette volna hallani, arról álmodott, hogy az ő arcához igazítja életét, ehhez a kedves, hús-vér számlaphoz, ezekhez a tűzzománc szemekhez. Mindez lassan elfeledtette vele az óráit. Vége volt a hosszú időzéseknek a gyűjteményben, az egységes idő álmának, az óraművesség szórakoztató elfoglaltságának. Annak is vége, hogy a munkaasztal mögött álljon, nagyítóüveggel a szemén, és kíváncsian figyelje a finom, kényes szerkezeteket, és találgassa apró alkatrészeit, a fogaskerekek és rugók kisebb-nagyobb betegségeit. Már alig foglalkozott az órákkal, gépiesen, rutinosan húzta fel a súlyokat a láncokon, és tekert egyet a kulccsal, már nem izgatta, hogy a számlapok nem ugyanazt az időt mutatják. Magára

hagyta az óráit, ahogy a juhász sem gondol a nyájára, amely szerteszéled, amikor a csillagokon révedezik.

Gondolatai csak Godeliève körül forogtak. Az övé lesz vajon egy nap? Sosem merete az érzéseit bevallani neki. Különb is, mi haszna lett volna? A lány inkább tűnt a halál, mint bárki más mennyasszonyának. Az utolsó alkalmakkal, amikor Van Hulst elment az Âne-aveugle utcába, már nem látta őt, mert ágyának esett. Ez a balszerencsés találkozás Godeliève-vel és beteljesületlen szerelmének megfogánása elegendőek lettek volna ahhoz, hogy megváljon mindentől, ami régen örömet okozott neki?

Mostanában Van Hulst borús volt, alig beszélt, az öreg Barbe alig ismert urára. Olyan volt, mintha várna valamit. Gondolatai nyugtalanok voltak, és mindig a legrosszabb járt a fejében.

Félelme beigazolódott. Egy vasárnap este küldönc érkezett Walburge antikváriustól, egyike azoknak a bruggei küldöncöknek, akik házról házra járnak és halálhírt hoznak a családtól. Godeliève meghalt. Van Hulst rögtön a házukhoz sietett, és megtudta az apától, hogy heves vérköhögés fojtotta meg, egy pillanat alatt.

Fehér ágyon, néhány liliummal a párnája körül pihent, a haja mozdulatlan zuhatagként terült el körülötte, amikor Van Hulst – nagy fájdalomra – utoljára láthatta egy égő gyertya nyugodt fényénél azt, akit álmában, egy másik fehér ruhában, más liliumokkal, magának akart.

*

Amikor Van Hulst késő este hazaért (mert sokáig maradt gyászolni az antikváriusnál), meglepődött, hogy még ég a lámpa a folyosón. Barbe ébren volt, pedig mindig korán feküdt le. Hallotta, hogy járkál odafent, az emeleten. Igen, hallotta a lépteit, és úgy tűnt, mintha az óragyűjteményben lenne. Mi történt? Hát nem engedelmeskedett neki? Távollétei alatt vette a bátorságot, hogy megbabráljon és összezavarjon

mindent, ami a szobában volt, pedig ő megtiltotta neki? De Barbe, amint meghallotta, hogy gazdája megérkezett, gyorsan kihajolt a lépcső korlátján, és lekiabált neki:

- Uram! Uram!

Hangja remegett kissé, mintha olyan hírt szeretne közölni, amelytől ő maga is megijedt egy kicsit.

Van Hulst sietve felrohant. Barbe távolról kiáltott neki:

- Uram, az órák megszólaltak...

- Micsoda? Hogyan? – mondta Van Hulst meghökkenve.

A szolgáló elmondta, hogy gazdája nyitva felejtette az óragyűjtemény ajtáját figyelmetlenségéből, e felől semmi kétség. A házban csend volt, azután hirtelen nagy zajt hallott. Mikor a vásárcsarnok tornya tized ütött, az összes óra egyszerre zengett vele. Nagy zajt keltett, különös, érces hangot a nagy csendben. Barbe belépett a szobába. A faliórák és az állóórák egyszerre ütötték el a tized, mindannyian pontosan egyszerre, szabályosan, mintha felsorakoztak volna; anélkül szóltak, hogy akármelyikük is elcsúszott volna, úgy szóltak, mint az egymás mellé- vagy fölrendelt ikerhangok, teljesen egybeolvadva. És a számlapokon a mutatók ugyanolyan szögben álltak... Van Hulst meghökkenve nézte az órákat. A legtöbbjük még most is ugyanazt az időt mutatta. Csak húszpercnyi idő választotta el attól a csodálatos pillanattól, amelyről annyit álmódott, és végül mégis megtörtént. De ez nem tartott sokáig, már most észlelte a pontatlanságokat: az öreg flamand állóóra már sietett, a kis XV. Lajos korabeli óra, a játékos jelenetekkel díszített faburkolattal pedig már késett.

Rejtélyes egybeesés: az állóórák és a faliórák egyetlen percre egyszerre jártak. Egyetlen alkalomra szövetkeztek ellene, hogy megbosszulják azt, hogy megcsalta őket. Ugyanazon az estén, amikor Godeliève meghalt, az órák egyszerre ütötték el - vagy inkább énekelték el - az időt, mint cinkos, elhagyott szeretők, akik csak egy pillanatra veszítik el azt, akit a magukénak tudnak.

Van Hulst megértette: terve, hogy egyesítse az időt, megvalósult, de a tudtán kívül, anélkül, hogy örülni tudott volna neki, büntetésként azért, mert megkívánta a szerelmet, az imádott és elsiratott Godeliève-et. Elhagyta az eszményt a valóságért, az eszmény azonban féltékeny és elvárásai vannak; annak, hogy beteljesülhessen, nagy ára van: az iránta érzett váagnak hatalmasnak és kizárólagosnak kell maradnia. Lehet, hogy csak akkor érhetjük el az Álunk, ha lemondunk az Életről?

Iván György fordítása